

İnsanlar senenin on beş gününde yol yapmakla mükelleftir.

Bunu şöyle teklif ediyorum : Marttan hasat mevsimine kadar, yani Mayıs nihayetine kadar bir haftası, Eylülünden Teşrinievvel nihayetine kadar da bir haftası... Halkın nasıl çalıştığını ben bilirim. Halka mesai bulunuz efendim! Nakil işi bulmayınız. Halka mesai mükellefiyeti yapınız! Halk buna razıdır ve gördüğü şey için canını isterseniz verir. Şimdi Hükümette; idarei hususiyeler iş yapmaz fikrine doğru bir cereyan vardır. Halbuki bu, bendenize tetkik edilmemiş, fikir mahsulüdür. Halk canlı şeylere çok merbuttur ve her şeyi o kadar iyi görüyor. Şimdi idarei hususiyeye ne salâhiyetle mektebi kapıyor?

İdarei hususiyenin içindekiler halkın içinden doğma insanlar olduğu için utanıyor ve diyor ki: «Ben tarik bedeli nakdîsi alayım da nasıl olur maarif muallimine vereyim». Bunlar halktan utanıyor. Bunlar halk içinden doğmuş olduğundan böyle serzenişlere mâruz kalıyor. Halkın hoşnut olmadığına dair bu hususta bâzı mütalâat vardır. Efendiler bendeniz tetkik ettim. Bulgaristan'da, Sırbistan'da bizim bulunduğumuz zaman yaya gidilemeyen yerlere bizden ayrıldıktan sonra, bu usul sayesinde hep otomobil yolu yapılmıştır. Hattâ şimdi şunu istirham edeceğim. Şimdiye kadar Nafia idaresinde şekli hâzırda çalışmış olan pek muhterem refiklerim Muhtar ve Sırtı beyefendilerin mütalâaları gayrivârittir. Bunların dinlenilmemesini istirham ederim.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim bu kanun, İdarei Umumiye Vilâyat diye vaktiyle kararname tarzında neşredilip bugüne kadar mer'î olan kanunu herefîmerek ediyor. Bu kanunla onun idarei mahalliye kısmı ve idarei mahalliyelerde mecalisi umumiyelerin salâhiyeti tamamen kasır ve tahdid edilmiştir. Bu belki bir esastır; kabul edilebilir. Fakat biz yama yapıyoruz. İdarei hususiyelerle almış olduğumuz yol parasını yola sarf edelim. Bu gayet güzel. Fakat deminecek arz ettiğim gibi maarif parası olarak aldığımızı neçin maarife sarf etmiyoruz? Halkın maarif komisyonlarının teşekkülü esnasında getirdikleri vâridatını kime vereceğiz? Hastane açık kalacak. Oraya verilemeyecek. Çünkü bu varidatı alındıktan sonra bütün vazaifi mahalliye maarif hissesi üzerine binecektir. Binaenaleyh bunu getirirken Şûrâlar Kanunu da beraber gelsin veyahut onlar

için de bir esas kabul edilsin bir tahsisi tekâlif esastı kabul edilseydi, buna aklım ererdi ve belki taraftar da olurdu. Fakat böyle topyekûn olarak getirilirse, bir taraftan mekteplerin varidatı başka yere verilecek, diğer taraftan vazaifi mahalliye idare edilecek ve bu paradan hiçbir istifade edilemeyecektir. Fakat, bendeniz Emin Beyin fikrine iştirak ediyorum. Zengine, fakire mütesaviyen taksim edilen bu vengi; maksadı temin edebilecek midir? Vaktiyle kilometresi - mütehasısların ifadesine nazaran bir lira iken bugün on liraya ancak çıkıyor. Binaenaleyh bu yolları bu para ile yaptırarak işek bunun imkân ve ihtimali yoktur... Memlekette ise yol ihtiyacı her şeyin fevkindedir. Nesli hazır için yol, nesli âti için maarif. Bu iki düstur bizim mesaimizin esasını teşkil etmelidir. Binaenaleyh eğer yol yaptırcağsak daha şümüllü düşünelim ve bunun için de ahaliye ayrıca mesai teklif etmekten başka çare yoktur.

RASİH Ef. (Antalya) — Ondan başka çare yoktur.

VEHBİ B. (Karesi) — Meclisi umumiler halkın âsude bulunduğu zamanlarda yani tohum ekme, harman kaldırma zamanlarından başka zamanlarda onları mükellef ederek yaptırabilir. Bizim livamızda, yani Anadolu'nun Garbinde ve en müterakki bir muntakada kırk seneden beri para veren Sındırğı ve Dursunbey kazalarının bugün bir karış yolları yoktur. Köylerinin yirmi keşifleri yapılmış; para konmuş; yine yapılamamıştır ve hattâ gariptir ki, bundan on sekiz sene evvel birisinin keşifnamesi yapılmış; bu defa da o keşfi yapan mühendis gitmiş; yenden keşif yapılıyordu. Sonra Battal torbasından o keşif bulundu. Musaddak olduğu için onun üzerine yapılmaya karar verildi. Halk, kendileri müracaat ettiler. Onar, onbeşer gün - kanun haricinde - yollarını kendileri yapıyorlar. Fakat, kendi rızalariyle yapıyorlar. Çünkü, başka çare bulamıyorlar ve esasen bundan başka yol yaptırmanın çaresi yoktur. Buna mühendisler taraftar olmazlar. Fakat, hiçbir tarafta da kendilerinin yol yaptıklarını görmedim. Buna taraftar olmuyorlar; ama yol yaptıkları da yoktur. Eğer biz esas itibariyle bu kanunu kabul edecek olursak - elimizde idarei hususiyei vilâyat Kanunu vardır. O meriyülicradır. Mecalisi umumiyenin bir hakkı vardır.